

การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของสาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

A Synthesis of Research Studies on Educational Participation of the
School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open
University

ศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ¹

Sasikarn.Taw@stou.ac.th

สุทธีวรรณ ตันติรจนางค์²

ประพนธ์ เจียรกุล²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษา และ (2) สังเคราะห์เชิงคุณภาพงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะ/ขั้นตอน วิธีการ การมีส่วนร่วมทางการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาศาสาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่พิมพ์เผยแพร่ ระหว่างปี พ.ศ. 2541 – 2550 จำนวน 34 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกข้อมูลคุณลักษณะของงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และการสังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษา ปีที่พิมพ์เผยแพร่มากที่สุด คือ ปี พ.ศ.2544 แขนงวิชาที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุด คือ แขนงวิชาบริหารการศึกษา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมที่เป็นองค์กรชุมชนมากที่สุด งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษา ส่วนใหญ่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถาม และ 2) ผลการสังเคราะห์เชิงคุณภาพของงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะ/ขั้นตอน วิธีการ การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของผู้มีส่วนร่วม 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของผู้ปกครองและครู (2)

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

² สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา (3) การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (4) การมีส่วนร่วมทางการศึกษาขององค์กรศาสนา และสถานประกอบการ และ (5) การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของชุมชน ผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในลักษณะร่วมทำ สภาพการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

คำสำคัญ : การสังเคราะห์งานวิจัย การมีส่วนร่วมทางการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were (1) to study characteristics of research studies on educational participation; and (2) to qualitatively synthesize research studies on characteristics/steps, and process of educational participation. The research population comprised 34 graduate theses of graduate students published during B.E. 2541 – 2550. The employed data collecting instrument was a research characteristics recording form. The data were analyzed by using the frequency, percentage, and content analysis.

Research findings were as follows: 1) Regarding characteristics of research studies on educational participation, the year that the largest number of research studies was published was B.E. 2544; the Educational Administration Program had the largest number of research studies involving community participation; most research studies on educational participation employed the descriptive research methodology; and the questionnaire was the employed research instrument for data collection. 2) Qualitative synthesis results concerning characteristics/steps, and process of educational participation focused on five groups of participants: (1) educational participation of parents and teachers, (2) educational participation of school board members, (3) educational participation of sub-district administrative organization (SAO) committee members, (4) educational participation of religious organizations and business enterprises; and (5) educational participation of the community. These studies have corresponding research results in community participating in the management of basic education in all four aspects. The overall and individual aspects revealed a collaboration type with the low level of participation.

Keywords: Synthesis of research studies, Educational participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยหลักที่ใช้ในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีให้มีความเจริญก้าวหน้าและสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ซึ่งการจัดการศึกษาจะต้องถือเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกคนทุกฝ่าย และทุกองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) ในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ความสามารถ คุณลักษณะตรงตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคคล ชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอีกหลาย ๆ หน่วยงาน เพื่อจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล จากความสำคัญดังกล่าวรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 4 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนและเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ เพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างสังคมคุณธรรม มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ และประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจัดให้มีกฎหมายและกำหนดนโยบายในแผนการศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 34 มาตรา 35 และมาตรา

40 ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา โดยให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา ทาหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา และ มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2542 , น. 45)

ดังนั้นการจัดการศึกษาในปัจจุบัน สังคม ประชาชน กลุ่มบุคคล บุคคล สถาบัน ต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและมากขึ้น โดยให้ความสำคัญให้ความสำคัญ ความสนใจ เอาใจใส่ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานของสถานศึกษาตลอดจนการกำกับติดตามนโยบายการบริหารงานของสถานศึกษา

ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน และทำให้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนนั้นเป็นที่ยอมรับมากขึ้น (อ้างในอุทัยบุญประเสริฐ 2543, น. 14) ดังที่สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544, น. 10) กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด เกิดความคิดที่หลากหลายสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน

รัฐมีนโยบายการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการศึกษาโดยถือว่าความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ในทุกระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในทุกด้านซึ่งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาให้บุคลากร องค์กรภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษาให้มากขึ้นอันยังผลให้เกิดการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข ให้สามารถดำเนินงานการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การที่จะดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวได้นั้น ต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษา โดยศึกษาขั้นตอน/ รูปแบบ วิธีการมีส่วนร่วมทางการศึกษา และระดับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาขึ้น ผู้วิจัยมีความสนใจวิเคราะห์งานวิจัยการมีส่วนร่วมทางการศึกษาดังกล่าวเพื่อนำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลองค์ความรู้

ในการวางแผนพัฒนางานของหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษา
2. เพื่อสังเคราะห์เชิงคุณภาพของงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะ/ ขั้นตอน วิธีการการมีส่วนร่วมทางการศึกษา

นิยามศัพท์

1. งานวิจัย หมายถึง วิจัยนิพนธ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาที่ผลิตและพิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2541 -2550 โดยสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาราช

2. งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษา หมายถึง วิจัยนิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับประเภทของการมีส่วนร่วม ขั้นตอน/วิธีการ และลักษณะการมีส่วนร่วมตลอดจนระดับของการมีส่วนร่วมทางการศึกษา

3. การสังเคราะห์งานวิจัย หมายถึง การรวบรวมผลการวิจัยที่เป็นสาระความรู้หรือข้อค้นพบของงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องที่เกี่ยวข้องกันมีสมมติฐานเหมือนกันมาทำการสังเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ แล้วนำมาบรรยายสรุปรวมกันเป็นข้อความรู้ที่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่และเป็นข้อสรุปของปัญหานั้นๆ อย่างชัดเจน

4. การมีส่วนร่วมทางการศึกษา

หมายถึง การที่บุคลากรทางการศึกษา ผู้નાชุมชน ผู้ปกครอง ประชาชน องค์กรของรัฐ และองค์กรเอกชนสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการวางแผนการการปฏิบัติ การจัดสรรทรัพยากร การจัดการเรียนการสอน การประสานงานและการติดตามประเมินการปฏิบัติงานทางการศึกษา

5. การสังเคราะห์เชิงคุณภาพ หมายถึง การบรรยายสรุปเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยแต่ละเรื่องโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อสรุปคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษา

2. ได้ข้อสรุปภาพรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะขั้นตอน วิธีการ การมีส่วนร่วมทางการศึกษา

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยดำเนินการดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ วิทยานิพนธ์ ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ด้านการมีส่วนร่วมทางการศึกษา ที่ผลิตโดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี 2541-2550 จำนวน 37 เรื่อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและแบบสรุปข้อมูลคุณลักษณะของงานวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจรายชื่อวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาขององค์กรและบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่ผลิตโดยสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2550 จากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัย และจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เมื่อคัดเลือกรงานวิจัยได้แล้ว จึงศึกษาบทคัดย่อ ศึกษาตัวเล่มงานวิจัยประเมินคุณภาพงานวิจัย และได้งานวิจัยจำนวน 37 เล่ม บันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูลคุณลักษณะของงานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของงานวิจัยที่ศึกษาได้แก่ แขนงวิชาที่ผลิต ปีที่พิมพ์เผยแพร่โดยแจกแจงความถี่ หากำร้อยละและบรรยายความเรียงประกอบตาราง และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของงานวิจัย ผลการสังเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของงานวิจัยพบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งสิ้นจำนวน 37 เรื่อง ปีที่มีการพิมพ์งานวิจัย

เผยแพร่มากที่สุดคือ ปี พ.ศ. 2544 ร้อยละ 21.62 (8 เล่ม) แขนงวิชาที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุดคือ แขนงวิชาบริหารการศึกษา ร้อยละ 81.08 (30 เล่ม) เมื่อจำแนกตามเนื้อหาตามขอบเขตของงานวิจัยพบว่าเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมที่เป็นชุมชน/ องค์กรชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 37.84 (14 เล่ม) และด้านของการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการบริหาร/ จัดการ ร้อยละ 70.27 (26 เล่ม) และระดับของการศึกษาที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 62.16 (23 เล่ม) งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีการตั้งสมมติฐานร้อยละ 67.57 (25 เล่ม) โดยงานวิจัยของแขนงวิชาบริหารและแขนงวิชาหลักสูตรและการสอน ส่วนงานวิจัยของแขนงวิชาการศึกษาอนุกระบวน ผู้วิจัยไม่ตั้งสมมติฐานถึงร้อยละ 60.00 (3 เล่ม) งานวิจัยร้อยละ 91.89 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา โดยแขนงวิชาบริหารการศึกษาใช้มากที่สุดคือร้อยละ 96.67 (29 เล่ม) การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ร้อยละ 29.73 (11 เล่ม) รองลงมาเป็นการเลือกแบบเจาะจง ร้อยละ 18.92 (7 เล่ม) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยร้อยละ 94.59 (35 เล่ม) ของงานวิจัยใช้แบบสอบถามและร้อยละ 100.00 ของงานวิจัยผู้วิจัยสร้างเครื่องมือขึ้นเองโดยใช้วิธีการตรวจสอบความตรงและความเที่ยงในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์/ ค่าร้อยละมากที่สุด ร้อยละ 91.89 รองลงมา คือ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ

81.08 สำหรับสถิติอ้างอิง ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนมากที่สุด รองลงมา คือ การทดสอบค่าที

2. ผลการสังเคราะห์เชิงคุณภาพของงานวิจัย จากวิทยานิพนธ์ที่มาสังเคราะห์จำนวน 37 เรื่อง เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของผู้มีส่วนร่วม 5 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปกครอง/ ครู กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ชุมชน และผู้แทนองค์กรศาสนาและสถานประกอบการ มีข้อควรอภิปรายดังนี้

2.1 การสังเคราะห์เชิงคุณภาพของงานวิจัย พบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของกลุ่มผู้ปกครอง/ ครู มีจำนวนค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 16.22) อาจเป็นเพราะว่าการศึกษากับผู้ปกครองต้องใช้เวลาเข้าร่วมกิจกรรม และความตั้งใจ ซึ่งผู้ปกครองมักมีปัญหาการไม่มีเวลา ส่วนใหญ่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรนั้นๆ เช่น ระดับการมีส่วนร่วม ความต้องการมีส่วนร่วม สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยเป็นการชี้สภาพที่เกิดขึ้น เช่น งานวิจัยที่ศึกษาระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองเพื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเด็กประถมศึกษาพบว่า มีส่วนร่วมในเรื่อง การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประสานงาน และการประเมินผล โดยผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีส่วน

ร่วมในการวางแผนต่างกัน แต่มีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, น. 266) ที่สรุปไว้ว่าประชาชนส่วนใหญ่จะเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องจัดสรรทรัพยากร การบริจาคทรัพย์มากที่สุด ส่วนระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ร่วมรับรู้และร่วมทำ โดยผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, น. 25) และ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, น. 61) ที่อธิบายสรุปปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนสืบเนื่องมาจากอาชีพและวุฒิทางการศึกษา วัฒนธรรมสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่-ผู้น้อย

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา งานวิจัยที่ศึกษา มีค่อนข้างมาก(ร้อยละ 24.32) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนาศึกษาสภาพเกี่ยวกับตัวแปรตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเรื่องนั้นๆ เช่น ความต้องการ ความคิดเห็น ลักษณะและระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยเป็นการชี้สภาพที่เกิดขึ้น เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมในการบริหาร/ จัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาได้ข้อค้นพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมจัดการศึกษาใน 5 เรื่อง คือ การวางแผน การจัดสรร

ทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงาน และการติดตามประเมินผล โดยเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทุกเรื่อง สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ชนะ ชินสะอาด (2549, น. 58) ยกเว้นในโรงเรียนขยายโอกาสที่ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในเรื่อง การประสานงานและการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสกำลังขยายตัว ขยายกิจกรรมและโอกาสเพื่อการบริการการศึกษา คณะกรรมการฯ จึงมีส่วนร่วมมากหรือโดดเด่นในการประสานงาน และจัดหาทรัพยากรในการดำเนินงาน และการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหาร งานบุคลากร และด้านบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมาก นั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เรณู ประสงค์กุล (2547, น. 165) และผลการศึกษาของ สังพร ศรีเมือง (2543, น. 75) ที่พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมต่อการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก สำหรับกลุ่มของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมการจัดการศึกษาจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้บริหาร และครูกลุ่มผู้ปกครองและศิษย์เก่า และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและองค์กรชุมชน โดยกลุ่มผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในระดับมาก และมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับบทสรุปการสัมมนาให้ความรู้แก่ประชาชนและเลขาธิการคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่โรงแรมแทนเจอร์ลิน อำเภอฝาง เมื่อ 22 สิงหาคม 2547 ที่ระบุดมตอนหนึ่งว่าประธานกรรมการสถานศึกษาต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับมากทุกด้าน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษามี 4 กลุ่มปัจจัย คือ ปัจจัยเกี่ยวกับกรรมการสถานศึกษา ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน และปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชูชาติ พวงสมจิตร (2540, น. 268 – 275) และสมศักดิ์ จั้เพชร (2544, น. 20 – 21) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยปัจจัยที่เป็นปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา คือ ปัจจัยเกี่ยวกับกรรมการสถานศึกษา ได้แก่ การมีที่พักในชุมชนที่ตั้งโรงเรียน การเป็นศิษย์เก่า และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารที่ดีมีมนุษยสัมพันธ์ ความเป็นผู้นำ ลักษณะของครูที่ดี ปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่เสียสละ และผลการปฏิบัติงานที่ดีของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชูชาติ พวงสมจิตร (2540, น. 270 – 75) สำหรับความต้องการมีส่วนร่วมและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่

ในระดับมาก และด้านที่ต้องการมีส่วนร่วมระดับมากคือ ด้านกำหนดนโยบาย และการวางแผนการสนับสนุนทรัพยากรการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิเคราะห์ของชนะ ชินสะอาด (2549, น. 58) ที่ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 16.22) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ เช่น ความต้องการลักษณะและระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการวิจัยเป็นการชี้สภาพที่เกิดขึ้น เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการของคณะกรรมการ อ.บ.ต. ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ข้อค้นพบว่า ต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาเป็นลำดับแรก ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 5 ด้าน พบว่าต้องการมีส่วนร่วมในระดับมากในด้านการวางแผน การกระตุ้นการทำงาน และการประสานงาน รองลงมาได้แก่ การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากความพร้อม ความสามารถที่มีอยู่เป็นเบื้องต้นยังไม่มาก ไม่พร้อมจึงทำให้คณะกรรมการ อ.บ.ต. ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับต้น คือ ประถมศึกษา

เป็นอันดับแรก และเห็นความสำคัญของการกิจการวางแผน ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินงานจึงให้ความสำคัญมาก โดยกรรมการ อ.บ.ต. ที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาและมีตำแหน่งบริหารต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงกว่ากรรมการ อ.บ.ต. ที่สำเร็จการศึกษาดำกว่ามัธยมศึกษาและไม่มีตำแหน่งบริหาร ส่วนลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพบว่าคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมด้านการวางแผนด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับร่วมรับรู้ สำหรับด้านการจัดสรรทรัพยากรและด้านการประสานงาน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเจียมณพดล ไชยาลักษณ์ (2543) พบว่าตัวแทนประชาชนต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของกลุ่มองค์กรศาสนาและสถานประกอบการ มีค่อนข้าน้อย (ร้อยละ 5.40) เป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วม การยอมรับการมีส่วนร่วมและปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วม อาทิ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคีของสถานประกอบการและสถานศึกษาพบว่า สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมที่สำคัญ ได้แก่ ขาดการวางแผนร่วมกัน ผู้บริหารขาดการ

เอาใจใส่และสนับสนุน และหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนัยนา ตันติวิสุทธิ (2546) ซึ่งวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจการบริหารงานวิชาการ ขาดการวางแผน และติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2.5 งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของชุมชนมีค่อนข้าน้อย (ร้อยละ 37.84) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเกี่ยวกับตัวแปรนั้นๆ เช่นเดียวกัน เช่น ความต้องการ สภาพและระดับการมีส่วนร่วม ความพร้อมของชุมชน ปัญหาและอุปสรรค ผลการวิจัยเป็นการชี้สภาพที่เกิดขึ้น เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมและรายด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคลากร และด้านบริหารทั่วไปอยู่ในระดับปานกลางแต่สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมใน 4 เรื่องดังกล่าวมีอยู่ในระดับน้อยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ และเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่พบว่าผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร/จัดการอยู่ในระดับน้อย โดยผู้แทนชุมชนกลุ่มที่เป็นผู้ปกครองท้องถิ่นและเป็น

กรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหาร/จัดการโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และการที่ผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร/จัดการศึกษาในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยอาจเนื่องจากมีความรู้จำกัดคุ้นเคยกับคณะครูและบุคลากรในสถานศึกษาเป็นอย่างดีและเห็นว่าครูเป็นผู้มีการศึกษาดีมีภูมิรู้ และมีประสบการณ์สูงจึงมอบบทบาทหน้าที่การดูแลบริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชนะ ชินสะอาด (2549, น. 58) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนท้องถิ่น (2540, น. 275) ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาพบว่าประชาชน/ชาวชนบทคุ้นเคยกับการอยู่ในระบบอุปถัมภ์ มักจะเลือกผู้นำจากฐานะการศึกษา ความมีหน้ามีตาที่ตนยอมรับเพื่อให้ทำสิ่งต่าง ๆ ให้ หรือแทนตน งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 เรื่องให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามี 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประสานงานชิ้นงานตามแผน และด้านการประเมินผล โดยทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับร่วมทำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรใน

กิจกรรมการเรียนรู้การเกษตร ของมัลลิกา เขียวหวาน (2546) พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรมีส่วนร่วมมี 6 กิจกรรม คือ การฝึกอบรม การดูงาน การแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล การประชุมสัมมนา การหาแปลงสาธิต และการเผยแพร่ความรู้ โดยระดับการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับการรับรู้ รองลงมาคือร่วมรับประโยชน์และร่วมทำ โดยสรุป ชุมชน/เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและในกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับร่วมทำ ส่วนระดับร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมประเมินผลนั้นมีน้อยถึงไม่มีเลย ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมคือ เวลาว่าง ตำแหน่งทางสังคม ภูมิศักยภาพส่วนบุคคลและการเปิดรับข่าวสาร และปัจจัยจากภายนอกได้แก่ เจ้าหน้าที่/หน่วยงานของรัฐ ผู้นำชุมชน และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ

บทสรุป

ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาจากวิทยานิพนธ์ที่มาสังเคราะห์จำนวน 37 เรื่อง เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของผู้มีส่วนร่วม 5 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปกครอง/ครู คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ชุมชน และผู้แทนองค์กรศาสนาและสถานประกอบการพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของกลุ่มผู้ปกครอง/ครู คณะกรรมการ

องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) และผู้แทนองค์กรศาสนาและสถานประกอบการ มีจำนวนค่อนข้างน้อย สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาและ ชุมชนมีค่อนข้างมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาพบว่าผลงานวิจัยการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของผู้แทนองค์กรศาสนาและสถานประกอบการยังมีน้อย ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องนี้สามารถนำผลการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นข้อมูลในการเลือก หรือตัดสินใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของผู้แทน องค์กรศาสนา และ/หรือ สถานประกอบการได้อีกมาก

2) ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นการศึกษาจากผู้ที่เป็นกรรมการสถานศึกษา ที่ได้ถูกเลือกหรือคัดเลือกเข้ามาแต่ผลงานวิจัยเหล่านี้ได้รับการพิจารณา/นำไปใช้ในหน่วยงานศึกษาน้อยมาก ดังนั้นผู้วิจัยควรนำผลการวิจัยไปเผยแพร่เป็นข้อมูลในการพัฒนาบทบาท อำนาจหน้าที่และระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร/จัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้ความรู้ วิธีการปฏิบัติในด้านต่างๆ แก่คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น

3) ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของกลุ่มคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้แทนองค์กรศาสนาและสถานประกอบการ และกลุ่มผู้แทนชุมชนพบว่าความต้องการในการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของทั้ง 3 กลุ่ม มีสูงกว่าสภาพการมีส่วนร่วมที่เป็นจริงลักษณะ/ขั้นตอนกิจกรรมที่ต้องการมีส่วนร่วมเช่น การวางแผน การติดตามประเมินผล แต่สภาพจริงส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมมากในเรื่องการประสานงาน และเรื่องการจัดหา/จัดสรรทรัพยากร สำหรับระดับการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ โดยภาพรวมจะมีส่วนร่วมในระดับร่วมรับรู้ และร่วมทำ ส่วนระดับร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมประเมินนั้นมีน้อยถึงไม่มีเลย ดังนั้นผู้วิจัยควรนำผลวิจัยไปเผยแพร่ให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นข้อมูลพิจารณาความต้องการความสนใจการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกลุ่มดังกล่าวก่อนการวางแผนร่วมกัน ดึงศักยภาพของเขามาใช้ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานทางการศึกษาบรรลุผล เกิดประโยชน์สูงสุด และได้รับความร่วมมือจากกลุ่มดังกล่าวด้วยดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ผลการวิเคราะห์งานวิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงพรรณนาที่เป็นการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะและระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยอื่น ๆ เพื่อให้ได้

ข้อค้นพบเชิงลึก เช่น ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม (focus group) หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงทดลอง เป็นต้น

2) การสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Synthesis) เพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยเท่านั้น ในการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ครั้งต่อไป ควรมีการสังเคราะห์ทั้งเชิงคุณลักษณะและเชิงปริมาณ (Quantitative Synthesis) เพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการสังเคราะห์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ

ศึกษาของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ แต่ละกลุ่มอย่างแท้จริง

3) ควรสร้างเสริมให้มีการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของเฉพาะกลุ่ม กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล หรือของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถให้คำอธิบายเกี่ยวกับสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรเกล้า แก้วโชติ. (2544). *ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง นักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- เข็มเพชร แก่นสา. (2543). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน (2542) *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2540). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

- เจียมมนถล ไชยาลักษณ์. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการปฏิรูปโรงเรียน และสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. (การศึกษา ค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชนะ ชินสะอาด. (2549). การวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ชัยศ ประไพพงษ์. (2549). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน กับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2542). การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์ทอวิมานและการวิเคราะห์เนื้อหา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- นัยนา ตันติวิสุทธิ. (2546). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา. (สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต), สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิคม สุวรรณหา. (2542). ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (19 สิงหาคม 2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอน 74 ก, หน้า 1-23.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. (2531). การมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารพัฒนาชุมชน, 7(2), 25-28.
- บุญเทียม อังสวัสดิ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ประสาน คงสมบูรณ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรัชญา มั่นทน. (2546). ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 อำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ผ่องศิริ เรียงตระกูล. (2544). การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2541). การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มัลลิกา เขียวหวาน. (2546). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เรณู ประสงค์กุล. (2548). การสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมศักดิ์ จีเพชร. (2544). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สังพร ศรีเมือง. (2543). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2544). รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. วารสารข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร. (หน้า 10-11). กรุงเทพฯ: เคพีрінท์ อินเตอร์กรุ๊ป.

- สุพิน จินดาพล. (2548). การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ด้านการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนันต์ ธิดา. (2544). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อุทุมพร จามรمان. (2531). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ. กรุงเทพฯ: ฟันนี่พับบลิชিং.
- _____. (2531). การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ. กรุงเทพฯ: ฟันนี่พับบลิชিং.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ลาดพร้าว
- Abdel Hady, Mahamad E. (1990). A Suggested Model for Community Participation in the Administration of Public Education in Egypt. [Online] *Dissertation Abstract International*.
- _____. (1990). Abstract available: DAIALOG File: ERIC [Accessed June 14, 1998].
- Cohen J.M. Uphoff., N.T. (1977). "Rural development Participation: Concepts and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. *Great Britain: Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University*,
- _____. (1980). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity. *World Development*. p. 213-235.